

УДК 347.78

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.91.1.45>

ПРАВОВА ОХОРОНА ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В КІНОІНДУСТРІЇ

Вальчук І.О.,
аспірант НДІ інтелектуальної власності НАПрН України
ORCID: 0009-0006-3465-8021

Вальчук І.О. Правова охорона об'єктів авторського права в кіноіндустрії.

Стаття присвячена питанням особливості правової охорони об'єктів авторського права у кіноіндустрії України в контексті міжнародних та європейських стандартів. Досліджено положення Бернської конвенції, зокрема щодо принципів національного режиму, автоматичної та незалежної охорони, що забезпечують єдність підходів до охорони прав авторів аудіовізуальних творів на міжнародному та на національному рівнях. Проаналізовано положення Директиви 2001/29/ЄС (InfoSoc), яка гармонізує підходи щодо здійснення майнових прав у цифровому середовищі, та визначає правові засади діяльності стримінгових сервісів, які стали підґрунтям для законного поширення фільмів на онлайн-платформах.

Проаналізовано законодавство України у сфері правової охорони об'єктів авторського права в кіноіндустрії. Окреслено особливості правової охорони кінематографічних творів в Україні відповідно до Законів «Про авторське право і суміжні права» та «Про кінематографію». Кінематографічний твір визначено як комплексний аудіовізуальний об'єкт, в якому поєднуються сценарій, режисерські рішення, музичний супровід, операторська робота та ін. Здійснено аналіз підходів до розуміння правової природи аудіовізуального твору в судовій практиці в Україні.

Особливу увагу приділено правовому статусу продюсера як організатора виробництва і набувача майнових прав на фільми. Розглянуто питання значення особистих немайнових прав автора для кіноіндустрії. Визначено, що забезпечення балансу інтересів авторів аудіовізуальних творів та продюсерів є важливим аспектом для забезпечення художньої цілісності аудіовізуального твору та успіху його комерціалізації.

Визначено, що законодавство України в цілому відповідає міжнародним стандартам у сфері авторського права в кіноіндустрії, проте зазначено, що для подальшого удосконалення законодавства в цій сфері, доцільним є уточнення правового статусу продюсера в частині набуття ним майнових прав на кінематографічні твори. Крім того, виявлено, що подальше удосконалення законодавства України у сфері правової охорони об'єктів авторського права в кіноіндустрії має здійснюватися за дотриманням належного балансу між інтересами авторів та продюсера.

Ключові слова: право інтелектуальної власності, інтелектуальна власність, авторське право, кіноіндустрія, законодавство у сфері авторського права, аудіовізуальний твір, фільм, кінематографічний твір.

Valchuk I.O. Copyright protection in the film industry.

The article focuses on the specific features of copyright protection in the Ukrainian film industry in the context of both international and European standards. It studies the provisions of the Berne Convention, specifically the principles of national treatment, “automatic” protection and principle of «independence» of protection, which ensure a unified approach to the protection of the authors' rights to audiovisual works at both the international and national levels. The provisions of Directive 2001/29/EC (InfoSoc), which harmonizes approaches to the enforcement of property rights in the digital environment and defines the legal basis for the streaming services that have become the foundation for the legal distribution of films on online platforms, are analyzed.

The legislation of Ukraine in the sphere of legal protection of copyright objects in the film industry is analyzed. The features of legal protection of cinematographic works in Ukraine in accordance with the Laws “On Copyright and Related Rights” and “On Cinematography” are outlined. A cinematographic work is defined as a complex audiovisual object that combines a script, directorial decisions, musical

accompaniment, cinematography, etc. An analysis of approaches to understanding the legal nature of audiovisual works in judicial practice in Ukraine is carried out.

The author places the special emphasis on the legal status of the producer as the organizer of production and acquirer of property rights to films. The importance of the author's personal moral rights for the film industry is considered. It is determined that ensuring a balance between the interests of authors of audiovisual works and producers is an important aspect of securing the artistic integrity of an audiovisual work and the success of its commercialization.

It is determined that Ukrainian legislation in general complies with international standards in the sphere of film industry copyright, but it is noted that for further improvement of legislation in this sphere, it is reasonable to clarify the legal status of producers in terms of their acquisition of property rights to cinematographic works. In addition, it has been shown that further improvement of Ukrainian legislation in the sphere of legal protection of copyright objects in the film industry should be based on maintaining an appropriate balance between the interests of authors and producers.

Key words: intellectual property law, intellectual property, copyright, film industry, copyright law, audiovisual work, film, cinematographic work.

Постановка проблеми. Правова охорона об'єктів авторського права у сфері кіноіндустрії є складним і комплексним явищем. Вона охоплює нормативно-правове регулювання відносин у сфері авторського права, а також механізми реалізації та забезпечення прав суб'єктів авторського права. З позиції авторського права основою діяльності кіноіндустрії є аудіовізуальний твір, який за своєю природою є результатом колективної творчої діяльності певного кола митців. Аудіовізуальний твір поєднує в собі сценарні підходи, режисерське бачення, музику, акторську гру, операторську роботу та інші елементи. Це зумовлює потребу у належному врегулюванні відносин між учасниками творчого процесу та визначенні підходів до обсягу їх прав.

Враховуючи активний розвиток кіноіндустрії та вплив використання нових технологій та цифровізації, постає потреба у здійсненні комплексного аналізу особливостей правової охорони у сфері діяльності кіноіндустрії. Дослідження стану та особливостей правової охорони об'єктів авторського права в кіноіндустрії відповідає актуальним викликам у сфері функціонування кіноіндустрії та покликано забезпечити ефективність гармонізації українського законодавства з міжнародними стандартами та потребами сучасної практики.

Метою дослідження є визначення особливостей правової охорони об'єктів авторського права, які створюються та використовуються в кіноіндустрії; аналіз норм сучасного законодавства, яке регулює питання правової охорони таких об'єктів.

Стан опрацювання проблематики. Питанням правової охорони аудіовізуальних творів присвячені праці низки вітчизняних вчених – Р. Шишки, Н. Федорової, А. Штефан. Кінематографічний твір як об'єкт авторського права та питання його правової охорони в Україні є предметом дослідження низки науковців, зокрема О. Лубчук, С. Бурлакова, К. Потурай. Крім того, варто зазначити, що дослідження О. Яблокової, А. Смирнова, О. Семенюк присвячені окремим питанням пов'язаним з правовою охороною кінематографічних творів, таких як визначення сценарію як об'єкта авторського права, правовим статусом продюсера як суб'єкта прав на аудіовізуальний твір, визначення кінематографічного твору, як складного об'єкта права інтелектуальної власності.

Питання правової охорони авторського права у сфері кіноіндустрії розглядалися вибірково та зачіпали окремі аспекти такої правової охорони. Враховуючи це, доцільним вбачається здійснення комплексного дослідження щодо особливостей правової охорони авторського права у сфері діяльності кіноіндустрії, з урахуванням сучасних реалій в цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Основи міжнародно-правової охорони об'єктів авторського права в кіноіндустрії закріплені у низці міжнародних нормативно-правових актів. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів [1] закладає основу правової охорони об'єктів авторського права, яка ґрунтується на трьох основних принципах – національного режиму, автоматичної охорони та незалежності охорони.

Принцип національного режиму, закріплений у статті 5 Бернської конвенції про охорону об'єктів авторського права, передбачає, що кожна держава-учасниця конвенції зобов'язується надавати авторам з інших держав-учасниць однаковий обсяг прав і однаковий рівень охорони прав на твори, як і власним громадянам. Відповідно суб'єкти авторського права з кіноіндустрії, такі як сценаристи, режисери, композитори, актори та ін. з країн-учасниць конвенції отримують у будь-

якій іншій країні Бернського союзу ті ж права, що й національні автори. Це спрощує виробництво та спільну дистрибуцію фільмів через можливість залучати авторів з інших країн. Крім того, це в цілому створює сприятливі умови для спільного міжнародного виробництва та прокату кіно.

Принцип автоматичної охорони (ст. 5 (2)) передбачає надання правової охорони твору без додержання будь-яких формальностей та без будь-яких формальних процедур у країнах-учасниках конвенції. Цей принцип заснований на тому, що авторське право виникає з моменту створення твору, незалежно від його реєстрації чи будь-яких інших формальностей, а отже жодна країна-учасниця конвенції не може висунути додаткові умови як передумову надання охорони. Цей принцип є важливим для кіноіндустрії, оскільки усі об'єкти, які створюються та використовуються в індустрії отримують правову охорону автоматично від моменту створення, що дозволяє не проходити процедуру реєстрації для кожного твору у різних державах для набуття охорони. Це також зменшує витрати на створення фільму, оскільки не потрібно окремо закладати фінансування на процедуру реєстрації авторського права.

Принцип незалежності охорони визначає, що обсяг та строк охорони твору в одній державі визначаються незалежно від того, чи надається аналогічна охорона у країні походження твору. Отже, навіть якщо у країні походження твір уже не охороняється, інші країни-учасниці можуть забезпечити його охорону відповідно до національного законодавства. Водночас якщо країна-учасниця встановлює строк охорони, довший за мінімальний, визначений конвенцією, і твір втрачає охорону в країні свого походження, така держава може припинити надання охорони з моменту її завершення у країні походження. Цей принцип гарантує суб'єктам з кіноіндустрії, що у разі міжнародної дистрибуції їх права не «зникнуть», якщо у країні походження строк охорони вже сплив.

Бернська конвенція впровадила також мінімальні стандарти охорони, які стосуються творів, прав, які підпадають під охорону, а також строку дії таких прав [2].

Стаття 2(1) Бернської конвенції вказує, що охорона поширюється на будь-які твори у сфері літератури, науки й мистецтва, незалежно від способу чи форми їх вираження.

Щодо майнових прав, на які розповсюджується охорона, у Бернській конвенції зазначено, що, враховуючи певні дозволені застереження, обмеження або винятки, до виключних прав надавати дозвіл належать:

- право на переклад;
- право на адаптацію та переробку твору;
- право на публічне виконання драматичних, музично-драматичних і музичних творів;
- право на публічне читання літературних творів;
- право на публічне виконання творів;
- право на публічне сповіщення (з можливістю для держави-учасниці передбачити лише право на справедливий винагороду замість права надавати дозвіл);
- право на відтворення у будь-який спосіб і в будь-якій формі (з можливістю дозволити у певних спеціальних випадках відтворення без згоди автора, за умови, що таке відтворення не суперечить нормальному використанню твору та не завдає невинуватної шкоди законним інтересам автора; а також з можливістю у випадку звукозаписів музичних творів передбачити право на справедливий винагороду);

право на використання твору як основи для створення аудіовізуального твору, а також право на відтворення, розповсюдження, публічне виконання чи сповіщення такого аудіовізуального твору.

Бернська конвенція також містить положення щодо немайнових прав автора (moral rights), до яких відносяться право вимагати визнання авторства твору та право заперечувати проти будь-якого перекозчення, спотворення чи іншої переробки твору або іншої дії щодо нього, що може завдати шкоди честі чи репутації автора.

Строк охорони прав відповідно до Бернської конвенції за загальним правилом становить життя автора та 50 років після його смерті.

Ці основні принципи та стандарти, які встановила Бернська конвенція, є підґрунтям правової охорони об'єктів авторського права, зокрема у сфері кіноіндустрії.

Особливості правової охорони об'єктів авторського права в кіноіндустрії відображені на рівні Європейського Союзу в Директиві Європейського Парламенту і Ради 2001/29/ЄС від 22 травня 2001 року про гармонізацію деяких аспектів авторського права і суміжних прав у інформаційному суспільстві (InfoSoc Directive) [3]. Директива 2001/29/ЄС є ключовим актом щодо рамок надання охорони творам в цифровому середовищі.

Оскільки Директива 2001/29/ЄС уніфікувала підхід до виключних майнових прав з урахуванням цифрового середовища для держав-членів, виробники кінопродукції можуть розраховувати на послідовну однакову охорону прав на різні об'єкти, з яких складається фільм (сценарій, саунд-трек та ін.). Директива передбачає, що держави-члени мають забезпечити певні виключні права щодо об'єктів авторського права. Такими правами є:

право на відтворення – право дозволяти або забороняти пряме або непряме, тимчасове або постійне відтворення твору будь-якими засобами та в будь-якій формі, повністю або частково;

право на публічне сповіщення та право на надання доступу до інших об'єктів – право дозволяти або забороняти будь-яке публічне сповіщення творів за допомогою дротових або бездротових засобів, включаючи надання публіці доступу до творів таким чином, щоб вони могли отримати доступ до них з місця та в час, індивідуально обраних ними;

право на розповсюдження – право дозволяти чи забороняти будь-які форми розповсюдження шляхом продажу або іншим способом щодо оригіналів творів або їх примірників.

Право на публічне сповіщення та право на надання доступу до інших об'єктів, закріплене Директивою, стало правовою основою для діяльності стримінгових платформ таких як Netflix, Amazon Prime, Disney Plus та інших. Завдяки цьому положенню правоволодільці отримали можливість здійснювати контроль щодо доступу до своїх об'єктів у цифровому середовищі.

Крім того, Директива закріпила охорону технологічних засобів захисту та інформації про управління правами, а порушення в цій сфері були прирівняні до порушення авторського права, що забезпечило додатковий захист для об'єктів авторського права в кіноіндустрії.

Стандарти та підходи до правової охорони об'єктів авторського права в кіноіндустрії на міжнародному рівні та на рівні ЄС є визначальними для правового регулювання охорони об'єктів авторського права в кіноіндустрії в Україні. Законодавчою основою такої правової охорони в Україні є Цивільний кодекс України [4], Закон України «Про авторське право і суміжні права» [5], Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» [6].

Основним об'єктом, щодо якого здійснюється правова охорона в кіноіндустрії, є кінематографічний твір, однак це не єдиний можливий варіант, оскільки в процесі функціонування кіноіндустрії може створювати чи використовувати й інші об'єкти авторського права.

Особливістю кінематографічного твору в цьому контексті є те, що відповідно до законодавства України, він належить до аудіовізуальних творів, які є ширшим поняттям проти терміну «кінематографічний твір». Кінематографічний твір за своєю правовою природою є складеним твором, оскільки включає різні елементи, серед яких можуть бути інші об'єкти авторського права. Саме комплексність кінофільмів, яка включає сценарій, режисерську роботу, музичне оформлення, акторське виконання та ін., визначає його правову природу.

Л. Тарасенко зазначає, що «законодавець на законодавчому рівні передбачає два види аудіовізуальних творів: музичні кліпи та фільми» [7, с. 344]. Необхідно погодитися з такою позицією науковця, оскільки Закон України «Про авторське право і суміжні права» надає визначення поняття музичного кліпу, як виду аудіовізуального твору. Музичний кліп, відповідно до законодавства, – це аудіовізуальний твір, у якому втілена візуальна інтерпретація музичного твору з текстом або без тексту, звуковий ряд якого містить запис виконання зазначеного музичного твору. Своєю чергою в Законі України «Про кінематографію» [8] закріплено поняття фільму, як аудіовізуального твору (у тому числі телевізійні серіали та їх окремі серії), що складається з епізодів, поєднаних між собою творчим задумом і зображувальними засобами, та є результатом спільної діяльності його авторів, виконавців і виробників.

В цьому контексті варто зазначити, що визначене Законом України «Про кінематографію» поняття фільм певною мірою є тотожним поняттю кінематографічний твір та може вживатися як синонім.

Оскільки кінематографічний твір є складеним твором, правова охорона поширюється не тільки на фільм в цілому, але й на окремі його складові частини, які є результатами творчої діяльності команди, яка займається створенням фільму. Ця теза підтверджується висновком Верховного Суду у справі № 761/13278/16-ц щодо того, що «аудіовізуальний твір є складним синтетичним твором, який органічно поєднує як охоронювані, так і не охоронювані авторським правом результати творчої діяльності. Аудіовізуальний твір поєднує об'єкти, які можуть використовуватись окремо від нього, а також елементи, що не можуть об'єктивно існувати окремо від нього» [9].

Закон України «Про авторське право і суміжні права» вказує, що об'єктами авторського права є твори у сфері літератури, мистецтва, науки, а поняття твір цей Закон визначає, як оригінальне інтелектуальне творіння автора у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, виражене в об'єктивній формі. Це вказує на те, що умовами надання правової охорони творам є їх оригінальність та вираження в об'єктивній формі.

Відносно кінематографічних творів варто зазначити, що охороняється не його ідея чи сюжет як такий, а конкретна форма вираження – текст сценарію, образи персонажів, аудіовізуальний ряд тощо. Також, оскільки ідеї не охороняються відповідно до законодавства, жанр (драма, комедія, мелодрама тощо) чи сталі сюжетні повороти (кохання з перешкодами, утопічний світ майбутнього, існування магії у фентезійних світах тощо) не підлягають правовій охороні.

Правова охорона об'єктів авторського права в кіноіндустрії, в першу чергу, спрямована на забезпечення прав авторів творів, які створюються або використовуються в кіноіндустрії, або інших суб'єктів, яким належить авторське право. Відповідно до статті 16 Закону України «Про авторське право і суміжні права» авторами аудіовізуального твору визнаються: 1) режисер-постановник; 2) автор сценарію/текстів діалогів; 3) автор спеціально створеного для аудіовізуального твору музичного твору з текстом або без нього; 4) художник-постановник; 5) оператор-постановник. Закон також передбачає, що одна фізична особа може здійснювати декілька видів творчої діяльності, тобто може бути залучена одночасно на декількох посадах зі списку.

За загальним правилом, якщо інше не передбачено договором, майнові права на аудіовізуальний твір переходять від авторів до продюсера аудіовізуального твору з моменту створення твору. З цього випливає, що суб'єктом, якому належать майнові права на кінематографічний твір є його продюсер.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про кінематографію» продюсер фільму – це фізична або юридична особа, яка організовує або організовує і фінансує виробництво та розповсюдження фільму.

Виходячи з вищенаведеного, особисті немайнові права належать режисеру-постановнику; автору сценарію/текстів діалогів; автору спеціально створеного для аудіовізуального твору музичного твору з текстом або без нього; художнику-постановнику; оператору-постановнику, як авторам аудіовізуального твору. Майнові права на аудіовізуальний твір за загальним правилом належать продюсеру аудіовізуального твору, якщо інше не визначено договором.

Продюсер є ключовим суб'єктом в кіноіндустрії, оскільки він здійснює управління правами, організаційну роботу, діяльність щодо укладення договорів, отримує прибуток від комерціалізації об'єктів авторського права.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» гарантує авторам кінематографічних творів низку немайнових прав, які належать лише автору та не можуть бути передані (відчужені) іншим особам, а отже не переходять до продюсера аудіовізуального твору разом з майновими правами на твір. До немайнових прав Закон відносить:

1) право авторства, яке передбачає можливість вимагати визнання авторства шляхом зазначення належним чином імені автора в оригіналі і копіях твору і за будь-якого використання твору, якщо це практично можливо, а також право забороняти під час будь-якого використання твору згадування імені автора, якщо він бажає залишитися анонімом. Крім того, автор має право обирати псевдонім, а також зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора. Завдяки цьому немайновому праву зберігається зв'язок автора та його твору, що забезпечує безперервність творчого процесу в цілому;

2) право вимагати збереження цілісності твору, протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору без згоди автора. Це право захищає автора та його репутацію, обмежуючи можливість змінювати твір таким чином, щоб зашкодити автору. Оскільки автор та його твір певною мірою є нерозривними цілим, така можливість покликана убезпечити автора від негативного впливу на його репутацію внаслідок неправомірних змін у творі;

3) право надати назву твору або залишити його без назви надає автору можливість вирішувати те, яким чином буде сприйматися його твір через назву;

6) право присвятити твір особі, події або даті. Присвяти найчастіше є дуже особистим моментом для автора, тому закріплення такого особистого немайнового права, гарантує автору можливість самостійно обрати кому або чому присвячений його твір.

Особисті немайнові права належать лише автору твору, тоді як майнові права на об'єкти авторського права у сфері кіноіндустрії, за загальним правилом відповідно до законодавства переходять до продюсера.

Відповідно до частини 1 статті 12 Закону України «Про авторське право і суміжні права» суб'єкт авторського права має право використовувати твір будь-яким способом, а також виключне право дозволяти або забороняти використання твору іншими особами. Це і є майнове право суб'єкта авторського права. Закон також передбачає невичерпний перелік способів використання твору, до якого відносяться:

- 1) відтворення;
- 2) включення до складеного твору;
- 3) включення до іншого твору, крім складеного твору;
- 4) розповсюдження примірників твору;
- 5) імпорт примірників твору;
- 6) здавання в найм або в позичку примірників твору;
- 7) публічне виконання, публічний показ, публічне демонстрування, публічне сповіщення, інтерактивне надання доступу публіці та інші способи доведення до загального відома публіки;
- 8) переклад;
- 9) переробка, адаптація, аранжування та інші подібні зміни твору.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, наголосимо на тому, що правова охорона об'єктів авторського права у кіноіндустрії ґрунтується на гармонійному поєднанні міжнародних стандартів і національних норм. Принципи національного режиму, автоматичної та незалежної охорони, закріплені Бернською конвенцією, забезпечують єдиний підхід до охорони прав авторів як на міжнародному рівні, так і на рівні національних законодавств. Директива 2001/29/ЄС істотно вплинула на гармонізацію положень щодо майнових прав у цифровому середовищі та стала правовою основою функціонування стрімінгових сервісів.

Національне законодавство України в цілому узгоджується із зазначеними стандартами та передбачає правову охорону кінематографічного твору як комплексного аудіовізуального об'єкта. Разом із тим актуальними залишаються проблеми чіткого визначення правового статусу продюсера в частині набуття ним майнових прав на кінематографічні твори.

Подальше удосконалення законодавства України у сфері правової охорони об'єктів авторського права в кіноіндустрії має бути спрямоване на досягнення належного балансу між інтересами авторів, завдяки творчому внеску яких створюються об'єкти авторського права, і продюсерів, які організовують та керують роботою над створенням об'єктів авторського права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів: Конвенція Всесвіт. орг. інтелект. власності від 24.07.1971: станом на 31 трав. 1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text (дата звернення: 19.09.2025).
2. Summary of the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (1886). URL: https://www.wipo.int/treaties/en/ip/berne/summary_berne.html (дата звернення: 19.09.2025).
3. Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2001/29/oj/eng> (дата звернення: 19.09.2025).
4. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV: станом на 4 верес. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 29.09.2025).
5. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX: станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 29.09.2025).
6. Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав: Закон України від 15.05.2018 № 2415-VIII: станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2415-19#Text> (дата звернення: 29.09.2025).
7. Тарасенко Л.Л. Аудіовізуальний твір як цифровий об'єкт авторського права: особливості правової охорони. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Се-

- рія: Право. Том 1. № 85. 2024. С. 341–346. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/315126>. DOI: 10.24144/2307-3322.2024.85.1.50.
8. Про кінематографію: Закон України від 13.01.1998 № 9/98-ВР: станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9/98-вр#Text> (дата звернення: 29.09.2025).
 9. Постанова Верховного Суду від 05.08.2020 у справі № 761/13278/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98812653> (дата звернення: 30.09.2025).